

Nekdanji ormoški samostan manjših bratov observantov v novejši hrvaški literaturi

V članku želim ljubiteljem krajevne zgodovine predstaviti nekaj novejše hrvaške literature, ki sporadično omenja delovanje nekdanjih ormoških manjših bratov observantov na področju ranocelnitstva, lekarnitstva, šolstva, glasbe itd. Ormoški samostan je bil leta 1661 skupaj s samostani iz severozahodne Hrvaške vključen v novoustanovljeno provinco sv. Ladislava in tako hrvaški članki ob obravnavi drugih samostanov province omenjajo tudi ormoškega.

Uvod

Zgodovino nekdanjega ormoškega samostana od njegove ustanovitve dalje je predstavil že p. Marjan Vogrin (Vogrin 1993) in pri tem upošteval vire, Slekovčevo rodopisno razpravo o Sekeljih (Slekovec 1893), delo p. Hadrijana Kokola o frančiškanskih samostanih na južnem Štajerskem (Kokol 1915) ter novejšo, v nemščini napisano Zgodovino frančiškovega reda (Iriarte 1983).

Tako vemo, da je prošnjo za postavitve samostana poslal papežu v Rim njegov ustanovitelj Jakob Szekely (kasneje Zekel in podobno), gradnjo je z dekretom, izdanim 16. 04. 1493, odobril papež Aleksander VI, temeljni kamen je bil položen 1495., gradnja je bila končana leta 1504, samostan pa posvečen na praznik sv. Frančiška Asiškega, četrtega oktobra. Samostan je bil najprej vključen v avstrijsko observantsko provinco »Provincia Austriae S. Bernardini Senensis«, kasneje je bil priključen madžarski Provinci sv. Odrešenika »Provincia SS Salvatoris in Hungarija«, še kasneje Provinci sv.

Marije in končno Provinci sv. Ladislava (Vogrin 1993, str. 10 in opombe). Ustanovni datum province je 18. oktober 1661, združuje pa samostane v Zagrebu (od 1223), Varaždinu (1239/1270), Remetincu pri Varaždinu (1467–1787), Ivanić Kloštru (1508), Križevcih (1627–1795/96), Krapini (1641) in Ormožu (1495–1786) in ima rezidence v Koprivnici (1292) in v Džakovu (1695). Po miru v Sremskih Karlovcih 1699., ko so bili od Turkov osvobojeni veliki deli ozemlja, pridobi Provinca sv. Ladislava še več samostanov v Slavoniji in na Madžarskem (Blažeković 2013, 249). V glavnem na čas od 1661. dalje se nanašajo članki v hrvaški literaturi.

Lekarnarji in ranocelniki

Božidar Tomašić, lekarniški tehnik, je napisal serijo devetih člankov, ki govorijo o lekarništvu v frančiškanski provinci sv. Cirila in Metoda I–IX, 2010 (Tomašić 2010), ki je med drugimi tudi naslednica Provincie sv. Ladislava. Nekdanja Provinca sv. Ladislava (*hrv. Provinca sv. Ladislava Kralja*) je bila poimenovana po ogrskem kralju Ladislavu (*madž. Laszlo*), ki se je rodil okrog leta 1040, bil oklican za kralja 1177. in umrl leta 1095 na Slovaškem. Med drugim je bil tudi utemeljitelj zagrebške nadškofije (Schauber – Schindler 1995).

V Tomašičevi seriji je vsak članek namenjen po enemu samostanu. Med njimi ni nekdanjega ormoškega samostana, vendar so navedene tudi osebe, ki so nekoč delovale v njem. Za nas je zanimivo tretje nadaljevanje, kjer navaja Tomašić (Toma-

1 **Mag. Brane Lamut**, kustos arheolog – muzejski svetovalec, Pokrajinski muzej Ptuj Ormož, OE Ormož, Kolodvorska cesta 9, 2270 Ormož.

šić 2010, III) podatke iz nekoliko starejšega dela Paškala Cvekana (Cvekan 1979) o samostanu v Kloštar Ivaniću. Gre za dopolnila k podatkom, ki sta jih omenila že p. Janko Barlè (Barlè 1897, str. 14) in p. Hadrijan Kokol (Kokol 1915, str. 88). Navajata, da je leta 1695 umrl v ormoškem samostanu br. Maksimilijan (oz. Maximilian) Gorsichky/Korssickhy, ki je potem v hrvaško pisanih člankih transkribiran kot Maksimilijan Goršitsky/Koršitsky. K temu za p. Paškalom Cvekanom (Cvekan 1979) Božidar Tomašić doda še br. Janeza Krstnika (*hrv. Ivan Krstitelj*) Hirschla (Tomašić 2010, III). Doma je bil iz Spodnje Avstrije, z Dunaja, in je kot izučen lekarnar leta 1747 vstopil v ormoški samostan, kjer je deloval do leta 1749, kasneje pa še v samostanih v Peči (*madž. Pecs, hrv. Pečuh*, 1750–1753) ter v Varaždinu (1754–1762) in Križevcih (1763–1768) na Hrvaškem (*Priloga 2*).

Med kirurgi oz. ranocelniki, ki so umrli v Ormožu, omenjata p. Janko Barlè (Barlè 1907, str. 14) in za njim p. Hadrijan Kokol (Kokol 1915, str. 88) tri laične brate (*Priloga 1*). K temu dodajata Paškal Cvekan (Cvekan 1979) in po njem Božidar Tomašić (Tomašić 2013, III) še brata Servula Kollmanna, po rodu tudi Avstrijca. Rojen je bil 1706 leta in je vstopil v red 1730., ter potem deloval v raznih samostanih na Hrvaškem in v Ormožu (1736–1741). Za nas sta poleg laičnih bratov, ki so delovali v ormoškem samostanu, iz tega članka zanimiva še dva, ki izhajata z ozemlja današnje Slovenije.

To je najprej br. Izidor Gering (in ne Gernik), Štajerec s Ptuja, rojen leta 1663, ki je v red vstopil v Križevcih na Hrvaškem leta 1699 in potem deloval kot kirurg oz. ranocelnik (?) (termin v *hrv. = ranarnik*) v raznih samostanih Province sv. Ladislava (Tomašić 2010, III).

Drugi je po rodu Kranjec iz Šentvida, Janez Krstnik Gartner (*hrv. = Ivan Krstitelj*), rojen leta 1688. Zanj je navedeno, da je vstopil v noviciat že kot izšolan lekarnar ter služboval v samostanih v Varaždinu,

Peči (*madž. Pecs, hrv. Pečuh*) in Mohaču (*madž. Mohacs*) (Tomašić, ibidem.).

Pravilo, da so bili kirurgi (in v glavnem tudi lekarnarji) laični bratje, je sledilo odločitvi papeža Honorija III, ki ni želel, da bi bilo nenamerno napačno delovanje posvečenih duhovnikov lahko vzrok smrti. Zato je prepovedal, da bi duhovniki opravljali kirurški poklic (Barlè 1097, str. 5, op. 2).

Skrb za bolne sobrate nalagajo že napotki sv. Frančiška Asiškega (Hoško 2011, str. 265–266). Za celotno redovno skupnost je bilo potem to načelo urejeno s pravilniki z napotki o samostanskih bolniških sobah, lekarnah in provincialnih bolnišnicah. Tovrstni pravilniki pa so obstajali tudi za posamezne province.

Svet novoustanovljene Province sv. Ladislava je imel svoj prvi sestanek šestega januarja leta 1662 prav v ormoškem samostanu. Med drugim so na njem sklenili, da ustanovijo za provinco dve bolnici (termin v *lat. = infirmariae*; v *hrv. nemočišče*), v Varaždinu in v Zagrebu. Znani sta celo imeni dveh bratov, ki sta bila imenovana za bolničarja: br. Fr. Bassin in br. Adam Dragić. Zagrebška bolnica je delovala le kratek čas, varaždinska pa vse do 1786 leta.

Noviciat

Pravila reda in province so nalagala, da se noviciati osnujejo v manjših, odmaknjenih krajih, kjer je bilo manj možnosti za komunikacijo z zunanjim svetom, in tako je bil eden od noviciatov Province sv. Ladislava tudi v Ormožu. Novinci so bili deležni vzgoje in šolskega pouka, kar pa moramo ločiti od občasne šole (*hrv. = učilište*), ki je vsaj štiri leta delovala tudi v Ormožu in pripravljala slušatelje za teološki in filozofski študij.

V letu 2001 je bil na spletu objavljen »Hrvatski franjevački biografski leksikon-u izradi«, ki je po-

tem dokončan izšel v knjižni obliki v Zagrebu leta 2011. K publikaciji se bomo še vračali; naj omenim, da knjiga navaja več vzgojiteljev iz ormoškega noviciata. Najprej je tu Anton (*hrv. Antun*) Blacheus, verjetno Irec po rodu, ki je bil v Ormožu vzgojitelj novincev in samostanski starešina v letih 1661–1663, v letih 1660–61 je predaval moralno bogoslovje ter bil kasneje profesor skotistične filozofije (Janez Dunn Skot, *angl. John Dunn Scot*) v Zagrebu in Varaždinu. Vzgojitelj novincev je bil tudi dolgoletni gvardijan ormoškega samostana *Priloga 5*) in provincial (*Priloga 6*) Josip Brandenberg, ki ga leksikon omenja kot vzgojitelja v letih 1731–1733. Prav tako je bil vzgojitelj novincev v letih 1779–1780 kasnejši dvakratni provincial Inocentius Herzer (*Priloga 6*), Madžar po rodu. Vzgojitelj novincev v letih 1778–1779 je bil še Apolinarj Horjats, prav tako Madžar, kasneje v dveh mandatih provincial (*Priloga 6*).

V noviciatu v Ormožu so bili po navedbah v leksikonu (HFBL, 2001 in 2011) kasnejši vidni člani reda, med njimi: Mavricij Bednjak (p. Jakob), profesor teologije in filozofije, Adalbert Bellay, filozofski in teološki pisec, Antun Fabšić in Kerubin Fabšić, oba Hrvata z Gradišćanskega, ki sta postala provinciala, Danijel Ključarić, ki je deloval 1706. v ormoškem samostanu, Aleksander Negovec, kasnejši provincial, in Benevent Antun Orlić, kasnejši dvakratni provincial v času, ko je bil ormoški samostan že ukinjen (*Priloga 6*).

Glasbeno delovanje, petje, organisti (=órglarji)

Na spletu je objavljen članek muzikologa Zdravka Blažekovića (Blažeković 2013) o delovanju organista Konrada Potočnika, v katerem pa se avtor ne omejuje le na njegovo delo, temveč pregledno predstavi glasbo v observantskih samostanih na Hrvaškem, posebno v Provincii sv. Ladislava. Avtor navede, da so že od začetkov bogoslužja prepevali

gregorjanski koral. Petje je bilo urejeno s pravili, ki jih je izdal general reda M. A. B. da Sambuca leta 1663; sledeči generali so jih še nekajkrat potrdili (Blažeković, 2013, str. 250). Tudi Provinca sv. Ladislava je leta 1687 v svoja pravila vnesla določbo o dolžnostih, ki jih ima v vsakem samostanu vodja zbora (*lat. chori director*). Pri tem je izrecno navedeno, da mora biti zmeraj imenovan v samostanih z noviciati (torej v Križevcih in v Ormožu), kjer morajo poskrbeti za poučevanje novincev v petju in bolj nadarjenih v igranju na orgle (Blažeković, str. 250 in op. 7). Orgle so bile tudi edini dovoljen instrument za spremljavo. Pravila so bila tako natančna, da so določala, naj pouk glasbe poteka zjutraj med 9. in 10. ter popoldne med 13. in 14. uro (Blažeković 2013 in op. 12).

V 2. četrtini 18. stoletja so glasbeni repertoar v obravnavanih samostanih poenotili. Najprej se je to zgodilo v Provincii sv. Ladislava, kjer so za to imenovali v Zagrebu organista Konrada F. Potočnika, med leti 1724–1725, za pisca oz. prepisovalca glasbenih koralov (*lat. constrictor musicalium choralium*) (Blažeković 2011, 255–266). Potočnik je sestavil repertoar in prepisane kantuale poimenoval po mestih, v katerih so bili samostani. Mesta z važnejšimi samostani so dobila po dva zvezka, med njimi tudi Ormož (Blažeković 2013, 256–257). V opombi avtor navede kratek organistov življenjepisa. Konrad (Franz) Potočnik (Pototschnig, Pototchnig) (Leibniz-Lipnica, 4.10.1687–Ormož, 20.08.1737). Stopil je v red v Ormožu leta 1707 in kot organist deloval v več samostanih province, v Ormožu v letih 1716 in 1732, bil pisec koralov (*lat. scriptor choralium*) v Ormožu (1731, 1733 do 1734), pisar (*lat. scriptor matriculorum*) v Ormožu (1735) in vikar v Ormožu (1736 do 1734) (Blažeković 2013, op. 34 na str. 256). Omeniti velja, da leksikon navaja za Konrada F. Potočnika drug kraj rojstva, namreč Ljubljano (HFBL² 2011, str. 456). Kaj dejansko piše v rokopisnih virih, ali *nem*:

2 Hrvatski franjevački biografski leksikon.

Leibniz ali Leibach, bi bilo torej še treba preveriti.

Glede na to, da je bil v Ormožu poleg Križevcev edini noviciat v provinci, so morali biti organisti prisotni v samostanu ves čas. Poleg Potočnika navaja Blažeković vsaj še dva. Prvi je Franz A. (*hrv. Franjo Andrija*) Vogtperger (Vogtsberger, ?, 01.11.? – Križevci 01.06.1735), ki je bil po poreklu s Štajerske; glasbeno je deloval v več samostanih, med drugim je bil vikar in organist (*lat. vicar et organista*) v Ormožu (1720) ter učitelj novincev v petju in igranju na orglah (*lat. instructor novitatorum in cantu et organo*) v Ormožu (1711, 1714, 1718–1719) (Blažeković, 2013, op. 28 na str. 253).

Drugi je Václav Walenta (?, 07.07.1713 – Kloštar Ivanić 13. 07. 1766), po rodu Slovak; glasbeno je deloval v več samostanih in bil v Ormožu učitelj novincev v petju in v igranju na orgle (*lat. instructor novitatorum in cantu et organo*) v letih: 1744, 1750–1751 (Blažeković 2013 op. 58 na str. 261) *Priloga 3*.

Orglárji in orglárška delavnica v Ormožu

Blažeković navaja, da je v prvi polovici 18. stol. glasbeno življenje v Provinci sv. Ladislava precej napredovalo, med drugim je več samostanov pridobilo nove orgle. Anton (*hrv. Andrija, Antun*) Schumann (1705–1752) z Bavarske, Vital (Franz) Zolner (tudi Zelner, 1707–1756) s Tirolske in Ciriak (Georg) Jäger (1708–1756) iz južne Nemčije so bili istočasno v ormoškem samostanu. Schumann se takrat omenja kot profesionalni orglár (*lat. organifex*), med tem ko je Zolner naveden kot mizar (*lat. arcularius*), ki je očitno izdeloval ohišja orgel. Ker so vsi trije do leta 1737 živeli v Ormožu, Blažeković upravičeno meni, da je delovala tu orglárška delavnica (Blažeković, 2013, str. 261–262) (*Priloga 4*).

Šolstvo v ormoškem samostanu, filozofska šola skotistične smeri

Poleg vsakoletnega šolanja in novincev v ormoškem samostanu je tu nekaj let delovala tudi šola (*hrv. učilište*) s poukom skotistične (Janez Dunn Skot, *angl. John Dunn Scot*, škotski ali Irski srednjeveški filozof) filozofske smeri, ki je pripravljala kandidate za univerzitetni teološki študij. Ta šola je izmenično delovala v različnih samostanih Province sv. Ladislava. V članku: »*Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća*« je pater Emanuel Hoško navedel, da je delovala takšna šola v Ormožu že leta 1655, torej že pred ustanovitvijo Province. Prav delovanje te šole po Hošku nakazuje željo po samostojnosti in po ustanovitvi lastne province (Hoško 1970). Tudi v nekaterih svojih sledečih člankih Hoško govori o vlogi skotistične filozofije v šolstvu province (Hoško 1992, Hoško 2002). Na njegovo delo se je med drugim oprl tudi br. Daniel Patalfa v članku »*Franjevci i znanost*«, ki ga je objavil na spletu (Patalfa 2013). V poglavju o šolstvu pravi, da je temelje za pouk v teh šolah določil »Ratio studiorum, 1603«, ki ga je odobril papež Klement VIII. Kasneje so sledila dopolnila, nazadnje generalnega ministra Klementa iz Parme leta 1757, ki je vzpostavil tudi šole govorništva. V Provinci sv. Ladislava so se v različnih obdobjih zvrstile tri bogoslovne fakultete, v Zagrebu (1670–1683), v Varaždinu (1696–1712, 1721–1783) in v Peči (*madž. Pecs, hrv. Pečuh*: 1727–1783). Poleg tega pa še šole moralnega bogoslovja, ki so po nekaj let delovale v posameznih samostanih province, med temi tudi 4 leta v ormoškem samostanu (Patalfa 2013).

Med profesorji, ki so delovali na frančiškanski visoki filozofski šoli v Zagrebu, je bil tudi Leonard Potočnjak, rojen v Ormožu. Na podlagi njegovih predavanj v letih 1763–1765 je nastalo rokopisno delo »*Institutiones universae philosophiae*«. Njegovi filozofski pogledi so bili blizu pogledom

Tycha Brahe-ja (ibidem). Potočnjak je bil pridigar v Ormožu v letih 1765–1766. Več njegovih filozofskih in teoloških del je tudi natisnjenih. Njegov življenjepis in literaturo navaja Emanuel Hoško v leksikonu (HFBL 2011, str. 457). Nekoliko podrobneje pa je predstavil filozofijo Leonarda Potočnjaka Žarko Dadić v drugem volumnu časopisa »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, v članku z naslovom »Prirodnofilozofski rukopisi u franjevačkim samostanima u Zadru, Varaždinu, Košljunu i Kamporu« (Dadić 1976).

Med predavatelji na ormoški šoli sta v leksikonu omenjena vsaj še dva. Pedagoški delavec Antun Orlovčić (? , 1667–Zagreb, 01. 02. 1703) je predaval na filozofskih šolah v Varaždinu in v Ormožu v letih 1693–1694, kakor piše Emanuel Hoško (HFBL 2011, str. 422). Drugi je bil teološki pisec Venacije Vrtarić (? , 1694–*Peč/madž. Pecs/hrv. Pečuh*, 14. 02. 1730), ki je predaval v Ormožu moralno bogoslovje v letih 1725–1727 (F. E. Hoško v HFBL 2011, str. 568). Šola v ormoškem samostanu je morala delovati tudi kasneje, saj leksikon na primer navaja, da je kasnejši izredni univerzitetni profesor na Zagrebški kraljevski akademiji Figurer Benignus (Koprivnica, 01. 05. 1751 – Zagreb, 14. 09. 1791) tam v letih 1772–1773 poslušal predavanja iz filozofije (HFBL 2011, str. 167).

Gvardijani ormoškega observantskega samostana manjših bratov

Že pater Ferdinand Kokol je v svojem doktoratu navedel seznam gvardijanov ormoškega samostana od leta 1750 pa do ukinitve (Kokol 1915, str. 117), na podlagi podatkov iz omenjenega leksikona pa ga lahko dopolnimo z nekaj biografskimi podatki in še dvema zgodnejšima gvardijanoma, kar predstavljamo tu v seznamu (*Priloga 5*).

Predstojniki (provinciali) Province sv. Ladislava

Seznam predstojnikov (provincialov) Province sv. Ladislava od ustanovitve, leta 1661, dalje je prav tako objavil že p. Hadrijan Kokol (Kokol 1915, str. 111–112), tu ga dopolnujem po HFBL 2001, 2011 z nekaj biografskimi podatki, s hrvaškimi verzijami imen in včasih priimkov ter s stolpcem, ki prikazuje njihovo delovanje v ormoškem observantskem samostanu manjših bratov. H Kokolovem seznamu je dodano še nekaj kasnejših provincialov iz časa, ko je bil ormoški samostan po letu 1786 že ukinjen, a dodani so bili s svojim delovanjem povezani z njim v zgodnejšem obdobju (*Priloga 6*).

Med večkratnimi gvardijani ormoškega samostana je naveden tudi kasnejši provincial Josephus Brandenburg, za katerega je (v HFBL 2011, str. 82) navedeno, da je bil rojen v Ljutomeru, 15.01.1704, in da je umrl v Ormožu, 20.09.1767. Po vsej verjetnosti gre za isto osebo, ki jo Matej Slekovec zapiše kot (Slekovec 1902, str. 81–82) Mihael pl. Prantenberg, p. Jožef, Središče ob Dravi, 24.08.1729, Ormož, 20.09.1767. Kraj in datum rojstva se sicer ne ujemata, pač pa funkcija provinciala v istem obdobju ter kraj in datum smrti. Enake podatke za to osebo navaja kasneje v monografiji o Središču tudi Fran Kovačič (Kovačič 1910, str. 239).

Med provinciali, ki so bili rojeni na Štajerskem, je znamenit še Anton Simunarič, rojen v Zgornji Polskavi pri Sl. Bistrici, 08.03.1721, umrl pa je v Zagrebu, 28.08.1773. Hrvaška verzija njegovega imena je Antun Šimunarić (HFBL 2011, str. 519). Diplomiral je iz filozofije in teologije in bil kasneje profesor. V rokopisu je zapustil latinsko pisana priročnika filozofije »*Logica*« in »*Metaphysica*«, ki sta najstarejša ohranjena učbenika s filozofske šole v Zagrebu, hranijo pa ju v knjižnici frančiškanskega samostana v Varaždinu (ibidem). Te osebe pa ne smemo zamenjevati z nekaj let prej rojenim Štefanom Simunaričem, p. Antonom, ki je bil rojen 16. februarja 1714 v Grabah pri Središču; vstopil

je v frančiškanski red in leta 1740 je postal duhovnik ter bil v letu 1766 kustod Province sv. Ladislava (Slekovec 1902, str. 81). Enaki podatki o njem so tudi pri Kovačiču (Kovačič 1910, str. 239), vendar ga HFBL 2011 ne omenja ne pod Simunarič ne pod Šimunarić. Da je bil priimek Simunarič v 18. stoletju na Štajerskem običajen, kažejo še omembe različnih oseb, na primer pri Kovačiču (Kovačič, 1910, str.: 424, 425, 546).

*Izsek iz bakroreza: Georg Matthäus Vischer: *Statt und Schloss Friedav (Mesto in grad Ormož)*,
iz: *Topographia Ducatus Stiriae*, Graz 1681.*

Svetleje je prikazan zahodni trakt nekdanjega observantskega samostana manjših bratov, ki je danes še edini ohranjen.

Zahodni trakt nekdanjega observantskega samostana manjših bratov v Ormožu, posnetek od jugozahoda. Nekdanje mestno obzidje tik pred samostanom so porušili v času reform cesarja Jožefa II. ob koncu 18. stoletja, strmina, na kateri stoji samostan, pa je nekdanji prazgodovinski obrambni nasip. Foto: Brane Lamut, december 2013.

Zahodni trakt nekdanjega observantskega samostana manjših bratov služi danes kot stanovanjski objekt, posnetek s severovzhoda. Foto: Brane Lamut, december 2013.

Priloga 1: Seznam ranocelnikov, ki so delovali ali umrli v Ormožu.

(Po: Barle 1907, Kokol 1915, Cvekan 1979, Tomašić 2010, III)

Brat, ime, priimek	Leta delovanja ali smrti
br. Egidij Ritter	1701
br. Servul Kollmann	1736–1741
br. Rafael Kirschner	1760
br. Pantaleon Reysner	1760
br. Krispin Oswald	1769

Priloga 2: Seznam lekarnarjev, ki so delovali ali umrli v Ormožu.

Brat, ime, priimek	Leta delovanja, leto smrti
br. Maksimilijan Goršitsky (Koršitsky)	1695
br. Janez Krstnik Hirschl	1747–1749

Priloga 3: Seznam órglarjev oz. organistov v Ormožu

(Po Blažeković 2013 in HFBL 2011)

Ime, priimek	Kraj in leto rojstva, kraj in leto smrti	Deloval v Ormožu kot:
Konrad (Franz) Potočnik, tudi Pototschnik, Pototchnik	Leibniz - Lipnica 4.10.1687 Ormož 20. 08. 1737 (po HFBL 2011, str. 456, je kraj rojstva Ljubljana)	organist v letih 1716 in 1732, pisec koralov (<i>lat. scriptor choralium</i>) v letih 1731, 1733–1734 (<i>lat. scriptor matri- culorum</i>) 1735
Franz A. Vogtperger (Vogtsberger) (<i>hrv. Franjo Andrija</i>)	?, 01.11.? Križevci 01.06.1735	vikar in organist (<i>lat. vicar et organista</i>) 1720. ter učitelj novincev v petju in igranju na orgle (<i>lat. instructor novitatorum in cantu et organo</i>) v letih 1711, 1714, 1718–1719
Václav Walenta	Slovaška, 07.07.1713 Kloštar Ivanić 13.07.1766	učitelj novincev v petju in igranju na orgle (<i>lat. instructor novitatorum in cantu et organo</i>), v letih 1744, 1750–1751

Priloga 4: Seznam orglárjev v Ormožu

(Po Blažeković 2013)

Ime, priimek	Kraj in leto rojstva, kraj in leto smrti	Deloval v Ormožu kot:
Anton (<i>hrv. Andrija, Antun</i>) Schumann	Bavarska 1705–1752	orglár (<i>lat. organifex</i>), 1737.
Vital (Franz) Zolner	Tirolska 1707–1756	mizar, izdelovalec ohišij orgel (<i>lat. arcularius</i>), 1737
Cirijak (Georg) Jäger	Južna Nemčija 1708–1756	1737

Priloga 5: Seznam gvardijanov ormoškega samostana

(Po: Kokol 1915, HFBL 2001, 2011 in delno po: Blažeković 2013, Slekovec 1902)

Ime, priimek kraj in leto rojstva, kraj in leto smrti	gvardijan v letih
Rafael Cziboczy (Ciboci) Vinica,? Varaždin, 10.12.1676	1668–1671
Ivan Kapistran Styber, prvič Varaždin, 14.01.1684 Ormož, 27.05.1749	1733–1736
Ivan Kapistran Styber, drugič Varaždin, 14.01.1684 Ormož, 27.05.1749	1740–1743
Laurentius Klaudi (tudi Claudi) 02.12.1702 06.02.1761	1750

Josephus Brandenburg, prvič Ljutomer, 15.01.1704 Ormož, 20.09.1767 (po Slekovec 1902. Mihael pl. Prantenberg, p. Jožef, Središče ob Dravi, 24.08.1729, Ormož, 20.09.1767)	1751–1753
Bonaventura Jenewein, prvič ?,1720–?,1790	1754
Josephus Brandenburg, drugič Ljutomer, 15.01.1704, Ormož, 20.09.1767 (po Slekovec 1902. Mihael pl. Prantenberg p. Jožef, Središče ob Dravi, 24.08.1729, Ormož, 20.09.1767)	1755–1757
Pius Schmidt	1758
Bonaventura Jenewein, drugič ?,1720–?,1790	1759–1761
Casimirus Franzl, prvič	1762
Bartholomeus Strauss	1763–1764
Josephus Brandenburg, tretjič Ljutomer, 15.01.1704, Ormož, 20.09.1767 (po Slekovec 1902. Mihael pl. Prantenberg p. Jožef, Središče ob Dravi, 24.08.1729, Ormož, 20.09.1767)	1765
Maximus Geller	1766
Casimirus Franzl, drugič	1767
Bonaventura Jenewein, tretjič ?,1720–?,1790	1768–1770
Alexander Reiner	1771–1772
Placidus Gogg	1773–1775

Franciscus Kristl (Christl), Linz, 24.04.1738, Peč (<i>madž. Pecs</i>), 15.08.1810	1776
Sigismundus Schwab	1777–1778
Polikarpus Löffler	1779–1781
Chrysogonus Croiss (Csoiss)	1782

Priloga 6: Seznam provincialov Province sv. Ladislava

(Po Kokol 2015, HFBL 2001, 2011, Slekovec 1902)

Ime, priimek (po Kokol, 1915, str. 111–112), <i>kraj in datum rojstva,</i> <i>kraj in datum smrti (po HFBL 2011)</i>	hrvaška oblika imena, priimka (po HFBL 2011)	leto nastopa	v Ormožu <i>(po HFBL 2011)</i>
Timotheus Medjurečky, prvič <i>Varaždin, 1610</i> <i>Varaždin, 06.03.1678</i>	<i>Timotej Međurečki</i>	1661	<i>na 1. sestanku sveta province v Ormožu leta 1662</i>
Elias Jambrušić, prvič <i>Varaždin, 1629</i> <i>Krapina, 10.07.1698</i>	<i>Ilija</i>	1664	<i>sam. st. v Ormožu 1661–1663, 1668–1671, 1676–1677</i>
Maximillianus Tkalčević <i>?, 1.pol.17.st.</i> <i>Čakovec, 25.12.1685</i>	<i>Maksimilijan</i>	1668	
Raphael Ciboci <i>Vinica, ? –</i> <i>Varaždin, 10.12.1676</i>	<i>Rafael</i>	1671	<i>gvard. v Ormožu 1668–1671</i>

Fridericus Stolničić ? <i>Zagreb, 26.01.1684</i>	<i>Fridrik</i>	1674	<i>gvard. v Ormožu</i> <i>1659–1660</i>
Timotheus Medjurečky, drugič <i>Varaždin, 1610</i> <i>Varaždin, 06.03.1678</i>	<i>Timotej</i>	1677	
Elias Jambrošić, drugič <i>Varaždin, 1629</i> <i>Krapina, 10.07.1698</i>	<i>Ilija</i>	1680	<i>sam. st. v Ormožu</i> <i>1661–1663,</i> <i>1668–1671,</i> <i>1676–1677</i>
Alexius Buzjaković <i>Krapina, 1642</i> <i>Zagreb, 13.11.1706</i>	<i>Aleksa</i>	1684	
Elias Jambrošić, tretjič <i>Varaždin, 1629</i> <i>Krapina, 10.07.1698</i>	<i>Ilija</i>	1687	<i>sam. st. v Ormožu</i> <i>1661–1663,</i> <i>1668–1671,</i> <i>1676–1677</i>
Aegidus Vučić		1690	
Alexius Buzjaković, drugič <i>Krapina, 1642</i> <i>Zagreb, 13.11.1706</i>	<i>Aleksa</i>	1693	
Maximillianus Klarić <i>?, 1647</i> <i>Varaždin, 01.01.1715</i>	<i>Maksimilijan</i>	1696	
Antonius Partlec <i>Koprivnica, 1661</i> <i>Varaždin, 28.10.1701</i>	<i>Antun Stjepan</i>	1699	
Alexius Buzjaković, tretjič <i>Krapina, 1642</i> <i>Zagreb, 13.11.1706</i>	<i>Aleksa</i>	1702	

Hilarion Sviličić <i>Šćitarjevo pri Zagrebu, 1648</i> <i>Remetinec, 27.10.1712</i>		1705	
Elzearius Lučić <i>Kastav, 1667</i> <i>Zagreb, 14.03.1709</i>	<i>Elzear</i>	1708	predaval v sam. šoli v Ormožu v letih: <i>1698–1699</i>
<i>vicarius provinciae: Maximillianus Klarić</i> <i>?, 1647</i> <i>Varaždin, 01.01.1715</i>	<i>Maksimilijan</i>	1709	
Ladislauš Szenté		1712	
Chrysostomus Kovacsics <i>Szombathely/Sabaria, 1672</i> <i>Zagreb, 14.02.1722</i>	<i>Ivan Krizostom</i>	1715	
Alexius Puc <i>Zagreb, 1670</i> <i>Varaždin, 10.04.1731</i>	<i>Aleksa</i>	1718	
Ladislauš Szenté, drugič		1721	
Elezarius Besediček (<i>Beszedichek</i>), prvič <i>Zagreb, 30.11.1680</i> <i>Zagreb, 27.03.1746</i>	<i>Elzear</i>	1724	
Ambrosius Sakacsics <i>Donja ili Gornja Pulja u Gradišću, 08.03.1684</i> <i>Varaždin, 28.02.1730</i>	<i>Ambroz</i>	1727	
Capistranus Styber <i>Varaždin, 14.01.1684</i> Ormož , 27.05.1749	<i>Ivan Kapistran</i>	1730	gvard. v Ormožu <i>1733–1736,</i> <i>1740–1743</i>
Antonius Fabsics (<i>Fabšić</i>) <i>hrv. Vincjet (Gradišćansko)/nem. Dürnbach, 09.11.1682</i> <i>madž. Máriagyúd, 12.02.1751</i>	<i>Antun</i>	1733	Pristopi v red v Ormožu leta 1706

Elezarius Besediček (Beszedichek), drugič <i>Zagreb, 30.11.1680</i> <i>Zagreb, 27.03.1746</i>	<i>Elzear</i>	1736	
Aleksander Negovec <i>Bela pri Radovanu, 02.07.1692</i> <i>Varaždin, 28.08.1749</i>	<i>Aleksander</i>	1740	<i>V Ormožu začne noviciat leta 1711.</i>
Cherubinus Fabsics, prvič <i>hrv. Vincjet(Gradišćansko), 12.02.1696</i> <i>Čakovec, 01.04.1776</i>	<i>Kerubin Fabšić</i>	1743	<i>Pristopi v red v Ormožu 1717.</i>
Aloysius Babics <i>Némethujvár, 08.10.1692</i> <i>Peč (madž. Pecs/ hrv. Pećuh), 25.03.1751</i>	<i>Alojzije Babić</i>	1746	
Joannes Baptista Bellanović <i>Ivanec, 30.11.1705</i> <i>Zagreb, 26.02.1751</i>	<i>Ivan Krstitelj</i>	1749– 26. feb. 1751	
<i>vicarius provinciae: Cherubinus Fabić</i>	<i>Kerubin Fabšić</i>	1751	<i>Pristopi v red v Ormožu 1717.</i>
Cherubinus Fabsics (Fabšić), drugič, <i>hrv. Vincjet (Gradišćansko), 12.02.1696,</i> <i>Čakovec, 01.04.1776</i>	<i>Kerubin Fabšić</i>	1752	<i>Pristopi v red v Ormožu 1717.</i>
Franciscus Rogec <i>Varaždin, 16.01.1705</i> <i>Varaždin, 06.06.1763</i>	<i>Franjo</i>	1755	<i>namestnik sam. st. v Ormožu 1744–46</i>
Bernardinus Mayor, prvič <i>Peč (madž. Pecs, hrv. Pećuh), 19.01.1706</i> <i>Peč (madž. Pecs, hrv. Pećuh), 22.12.1774</i>	<i>Bernardin Major</i>	1758	

Josephus (Jožef) Brandenburg <i>Ljutomer, 15.01.1704</i> <i>Ormož, 20.09.1767</i> <i>(po Slekovec 1902. Mihael pl. Prantenberg, p. Jožef, Središče ob Dravi, 24.08.1729, Ormož, 20.09.1767)</i>	<i>Josip</i>	1762	gvard. v Ormožu: <i>1751–1757, 1765,</i> vzgojitelj nov. Ormožu 1731–33, kostod v Ormožu <i>1759–1762</i>
Cherubinus Fabsics (Fabšič), tretjič <i>Vincjet (Gradiščansko), 12.02.1696</i> <i>Čakovec, 01.04.1776</i>	<i>Kerubin Fabšič</i>	1765	Pristopi v red v Ormožu 1717.
Bernardinus Mayor, drugič		1768	
Antonius (slo. Anton) Simunarič <i>Zgornja Polskava pri Sl. Bistrici, 08.03.1721</i> <i>Zagreb, 28.08.1773</i>	<i>Antun Šimunarič</i>	1771	<i>V rokopisu je zapustil priročnika filozofije »Logica« in »Metaphysica.«</i>
Bonaventura Jenewein <i>?, 1720</i> <i>?, 1790</i>		1774	gvard. v Ormožu: <i>1754, 1759–1761,</i> <i>1768–1770</i>
Cherubinus Dellamartina, prvič <i>Čakovec, 28.09.1734</i> <i>Čakovec, 22.09.1800</i>	<i>Kerubin</i>	1777	pridigar v Ormožu: <i>1741–1745</i>
Leonardus Potochnyak (slo. Leonard Potočnjak) <i>Ormož, 06.02.1734</i> <i>Koprivnica, 19.03.1804</i>	<i>Leonard</i>	1780	pridigar v Ormožu v letih: <i>1765–1766,</i> <i>letopisec, filoz. in teol. Pisec</i>
Apollinaris Horjats, prvič <i>? (Madžarska), 26.10.1732</i> <i>Szeget (Madžarska), 07.04.1792</i>	<i>Apolinar</i>	1783	vzgojitelj nov. v Ormožu v letih <i>1778–1779</i>

Apollinaris Horjats, drugič ? <i>(Madžarska), 26.10.1732</i> <i>Szeget (Madžarska), 07.04.1792</i>	<i>Apolinar</i>	1785– 1791	
Cherubinus Dellamartina, drugič Čakovec, 28.09.1734 Čakovec 22.09.1800	<i>Kerubin</i>	1791– 1794	<i>pridigar v Ormožu:</i> <i>1741–1745</i>
Sabin Sekovanić <i>Varaždin, 26.09.1748</i> Čakovec, 26.01.1815		1797– 1800	<i>v Ormožu 1773–76</i>
Evgenius Klimpacher <i>Varaždin 26.07. 1738</i> <i>Varaždin, 25.01.1817</i>	<i>Eugen Ignacije</i> <i>(Eugenij)</i>	1803– 1806	<i>Vstopil v red</i> <i>v Ormožu leta 1756.</i>
Benevent Antonius Orlić, prvič <i>Hrvatska Kostajnica, 07.01.1758</i> <i>Varaždin, 28.05.1829</i>	<i>Benevent Antun</i>	1809– 1812	<i>Začel leta 1774 v</i> <i>Ormožu noviciat,</i> <i>profesor filozofije v</i> <i>ormoški sam. šoli.</i>
Benevent Antonius Orlić, drugič <i>Hrvatska Kostajnica, 07.01.1758</i> <i>Varaždin, 28.05.1829</i>	<i>Benevent Antun</i>	1827– 1829	<i>Začel leta 1774 v</i> <i>Ormožu noviciat,</i> <i>profesor filozofije,</i> <i>predavatelj v ormoški</i> <i>sam. šoli.</i>

Iz zgoraj navedenih letnic lahko vidimo, da sta organista z znanimi letnicami rojstva in smrti dočakala 50 in 53 let, povprečna življenjska doba treh orglarjev je bila le 48 let. Povprečna življenjska doba 27 provincialov med leti 1661 in 1829 (seznam ni popoln), pri katerih imamo zanesljive letnice rojstva in smrti, pa je bila 62 let.

Omenjeni članki so pisani na podlagi literature in predvsem originalnih latinsko pisanih virov, ki jih hrani v glavnem »Knjižnica franjevač kog samostana u Varaždinu«. Med njimi bi bilo za lokalno zgodovino zanimivo pregledati vsaj samostansko kroniko v Varaždinu, z naslovom: »Liber Notitiarum« p. Leonardi Potochnyack, Franciscani Prov. S. Ladislai in Slavonia, kjer so po Kokolu le skromni zapisi o samostanu (Kokol 1915, str. XVI).

Okrajšave

slov. = slovensko, *hrv.* = hrvaško, *lat.* = latinsko, *madž.* = madžarsko, *nem.* = nemško, *angl.* = angleško, *pl.* = plemeniti, *br.* = brat, *p.* = pater, *filoz.* = filozofija, *teol.* = teologija, *sam. st.* = samostanski starešina, *gvard.* = gvardijan, *nov.* = novincev.

Ključne besede

Lekarnar, ranocelnik, skotistična filozofija, bl. Janez Dunn Skot (*angl.* John Dunn Scot), samostan manjših bratov observantov, frančiškani, Ormož, organist, orglar, orglár, noviciat, gvardijan, provincijal, provinca sv. Ladislava.

Viri, literatura

- Janko Barle: Ranarnici i ljekarnici iz franjevačkog reda (Zagreb 1907).
- Zdravko Blažeković: Glazbeni repertoar u kantualima Konrada Potočnika sastavljenima za sjevernohrvatsku franjevačku Provinciju Svetog Ladislava Kralja, 2013 (na spletu: http://www.academia.edu/2941430/Glazbeni_repertoar_u_kantualima_Konrada_Potocnika_sastavljenima).
- Paškal Cvekan: Franjevci u Ivaniću (Kloštar Ivanić 1979).
- Žarko Dadić: Prirodnofilozofski rukopisi u franjevačkim samostanima u Zadru, Varaždinu, Košljunu i Kaboru, v: Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, Vol. 2, No. 3–4, Zagreb 1976, str.: 177–188. O Ormožanu Potočnjaku posebej na str. 183–186.
- Hrvatski franjevački biografski leksikon, u izradi, 2001, dva dela: 1.=A–K in 2.=L–Ž (na spletu v pdf).
- Hrvatski franjevački biografski leksikon (Zagreb 2011).
- Franjo Emanuel Hoško, Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća, v: Bogoslovska smotra, 40 2/3, 1970, 210–218 (tudi na spletu).
- Franjo Emanuel Hoško: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, u: Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1992. 57–61.
- Franjo Emanuel Hoško: Franjevačke visoke škole u kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb, 2002., 31–39.
- Emanuel Hoško: Briga hrvatskih franjevaca za bolestne članove od. 17.–19. stoljeća, v: Acta medico-historica Adriatica Vol. 9/ No. 2, Rijeka 2011, str.: 265–278.
- Iriarte Lazaro: Die Geschichte der Franziskusorden (Altötting 1983).
- p. Hadrijan Kokol: Die Geschichte der Franziskanerklöster in Untersteiermark in der Aufsklangperiode und in der Zeit des Absolutismus (ca. 1751–1850) (Görsz 1915).
- Fran Kovačić: Trg Središče. Krajepis in zgodovina Maribor 1910, ponatis 1986.. Poglavlje VI. Odlični rojaki Središke županije. Podpoglavlje: A. Odlični rojaki duhovskega stanu, na str. 239 pod zap. št. 11: Simunarič, Štefan, p. Anton in pod zap. št. 15: pl. Prantenberg, Mihael, p. Jožef.
- br. Daniel Patafta: Franjevci i znanost, On-line časopis juniora hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, 14. 10. 2013.
- Vera Schaubert-Michael Schindler: Svetniki in godovni zavetniki za vsak dan (Ljubljana 2013).

jana 1995), str. 387 s, geslo: Ladislav Ogrski (Laszlo).

- Matej Slekovec: Sekelji. Rodopisna in životopisna rasprava. Ljubljana 1893 (ponatis iz časnika „Slovenec“).
- Matej Slekovec: Kapela žalostne matere božje v Središču in njen častni venec, Maribor 1902.
- Božidar Tomašič: Ljekarništvo u franjevačkim samostanima provincije sv. Ćirila i Metoda, I–IX, posebno št. III, Franjevci i Kloštar Ivanić, (Kloštar Ivanić 2010), na spletu.
- p. Marjan Vogrin: Samostan manjših bratov observantov v Ormožu, v: Ormož skozi stoletja IV, Ormož 1993, str.: 9–14.

Povzetek

Leta 1661 je bil ormoški samostan manjših bratov observantov vključen v Provincio sv. Ladislava skupaj z drugimi samostani istega reda v Hrvaškem Zagorju. V članku predstavljam nekaj novejših hrvaških člankov o nekdanji dejavnosti tamkajšnjih samostanov, samostanskih bratov na področju lekarništva, ranocelništva in patrov na področju vzgoje in šolstva, ki ob obravnavi hrvaških samostanov omenjajo tudi ormoškega (glej seznam literature). Ormoški samostan se navaja pogosto že zaradi tega, ker je bil le še tu (poleg Križevcev na Hrvaškem) noviciat za provinco. V noviciatu so se učili med drugim tudi petja, bolj nadarjeni pa igranja na orgle, kar predstavi v članku Zdravko Blažeković (Blažeković, 2013 –na spletu), ki meni, da je bila določen čas v ormoškem samostanu tudi orglarska delavnica (ibidem). Poleg tega pa je ormoški samostan zanimiv še zaradi delovanja šole s predavanji iz moralnega bogoslovja in filozofije skotistične smeri (po škotskem ali irskem srednjeveškem filozofu Johnu Dunn Scotu, +1308). Nadalje sta tu seznama ormoških gvardijanov (Priloga 5) in predstojnikov Provincie sv. Ladislava (Priloga 6), ki ju je sestavil že pater Hadrijan Kokol, nekoliko dopolnjena in opremljena z biografskimi podatki iz dela: Hrvatski franjevački biografski leksikon (Zagreb 2011).